

Különleges (zsidó) munkaszolgálat - Pesthidegkúton ⁽¹⁾

„Mindezek a körülmények annyira feszültté tették a viszonyt a lakosság és a zsidó munkaszolgálatosok között, hogy a tegnapi nap folyamán a szováltás tettelegességgé fajult, s miután egy néhány zsidót megpofoztak, a zsidó zászlóaljhoz beosztott tisztesek puskatussal, a munkaszolgálatosok pedig - szám szerint mintegy 150 - derékszíjjakkal támadtak rá a polgári lakosságra, amely azután a fegyverek és a munkaszolgálatosok nagy számbeli fölényét látva, szétszórtott.”

Bevezető

A 20. század harmincas éveire kedvelt kiránduló és búcsújáró helyé váló Pesthidegkút ezer szállal kötődött a közeli fővároshoz. Ezen szálak között azonban volt olyan is, amit nem Budapest lakosságának igényei formáltak, hanem a háborúba sodródó országé határozott meg, mint pl. a közérdekű munkaszolgálat bevezetése, illetve a lehetőség annak igénybevételére.

A fegyveres szolgálatot nem teljesítő magyar állampolgárok közérdekű munkára való alkalmazására a lehetőséget a honvédelemlről szóló 1939. évi II. tc. teremtette meg. A közérdekű munkaszolgálat a Honvédelmi Minisztérium hatáskörébe tartozott, szervezete a katonai területi beosztáson alapult. Az alakulatokat katonai parancsnokoknak rendelték alá, a behívottak esküt tettek, katonai fegyelmi és büntetőjogi szabályok alá tartoztak.

A törvényhez kapcsolódó 5070/1939. sz. kormányrendelet végrehajtása során kialakították a közérdekű munkaszolgálat katonai vezető kereteit is, életre hívták a *Közérdekű Munkaszolgálat Országos Felügyelője* (KMOF) *csoporthőnökséget*. A HM I. hadtestnél két - I. és IX. - a többi hadtestnél pedig a hadtest számozásával egyező egy-egy m. kir. közérdekű munkaszolgálatos zászlóalj állt fel.

Az így megszervezett munkaszolgálatnak még semmi köze nem volt a hátrányos megkülönböztetésre tervezett munkásosztagokhoz. Ez utóbbiak felállítására a faji jellegű diszkrimináción alapuló 1939. évi IV. tc., azaz a második zsidótörvény elfogadása után került sor. 1940-ben, a háborús előkészületek közepette, a katonai szolgálatra igénybe nem vett zsidókat „munkás különítmények keretén belül” fogták munkára, a HM 441. Om. Biz. 1b-1940 sz. rendelete értelmében pedig mind a besorozott katonaviseltek, mind a katonai szolgálatra igénybe nem vett zsidókat különleges zsidó munkásszázadokba kellett beosztani

A különleges zsidó munkásszázad parancsnoka hivatásos keresztény tiszt volt, az ide beosztott zsidó tartalékos tisztek szakasparancsnokok, helyettesek, munkavezetők (rajparancsnokok) lehettek. 1940. nyár közepére 60 századot szerveztek, s számukat az év folyamán 90-100-ra kívánták bővíteni. Ezeket a századokat elsősorban a honvédség szempontjából fontos munkákra használták fel, mint pl. árvízvédelem, földutak javítása, repülőtéri munkálatok. A behívottak helyzete - a későbbiekhez viszonyítva - még nem volt rossz: hazamehettek, saját koszon élhettek, megülhették a zsidó újévet.

1940 decemberében azonban a századokat leszerelték, és a közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljak 3. és 4. századát alakították át vegyes (zsidó) munkásszázadokká. Ez az átszervezés pedig már lehetőséget adott a későbbiek folyamán arra, hogy külön bánásmódban, fegyelmezésben részesítsék őket.

A különleges zsidó munkásszázadokat közmunkára - a honvédség igényein túl - a városok és községek is igénybe vehették (*2. sz. dokumentum*), bizonyos feltételek mellett: biztosítani kellett a szállást, az étkezést a munkásszázadnak, mind a századot kísérő őrségnek (*3. b. sz. dokumentum*). A kérvényt írásban kellett benyújtani a felettes hatóságnak - pl. a főszolgabírói hivatalnak - megnevezve és megindokolva, miért és milyen munkára kívánják igénybe venni a munkásszázadot. A felettes hatóság pedig továbbította a kérvényt a KMOF-nak.

Pesthidegkút község 1940 nyarán jelezte hivatalos úton, hogy az új községháza építése befejezés előtt áll, s az odavezető út javítási és kövezési munkálataihoz egy fél munkásszázadra (50 fő) tart igényt, s az előírásnak megfelelően vállalják élelmezését (*1. sz. dokumentum*).

A m. kir. 208. sz. különleges munkásszázad 51 főnyi osztaga 1940. július 15-én érkezett a faluba Izbégről (m. kir. 8. honvéd kiegészítő kirendeltség, Szentendre). A fél század öt rajra (10-10 fő) oszlott, a raj élén az őrmester rajparancsnok, helyettese szakaszvezető tizedes, őrzető, valamint a gyalogosok. A 4. és 5. rajba osztották be a két szakácsot (*3. c. sz. dokumentum*).

1940. augusztus elején a honvédelmi miniszter visszarendeltette a különleges zsidó munkásszázadokat, így a kirendelt szakasz nem tudta befejezni a munkát (*4. a-b. sz. dokumentum*). Am hiába kérték, nem vezényelték vissza őket Pesthidegkútra, ezzel szemben a kincstár által kifizetett élelmezési költségről el kellett számolnia a falu vezetésének. Az elszámolásról fennmaradt dokumentum csak szeptember második felére vonatkozik (*5. a. sz. dokumentum*), a szakasz tehát 1940. július 15-től szeptember 30-ig dolgozott a faluban.

Az elszámolás némi nehézségbe ütközött, miután Orbán Antal hadnagyot Banovich Iván főhadnagy váltotta a század élén, továbbá, hogy a századot Észak-Erdélybe vezényelték a 2. bécsi döntés (1940. augusztus 30.) után, illetve, hogy december folyamán leszerelték. (*5. b-f dokumentum*).

1941. március 1-én azonban már egy - átszervezett - vegyes (zsidó) munkásszázad érkezett a faluba, de nem a községnek végzendő munkára, hanem a hármashatár-hegyi vitorlázó repülőtéren végzendő földmunkára. Ellátásuk a honvédelmi minisztérium hatáskörébe tartozott, a községre csak a szálláshelyek biztosítása. A falu hat vendéglőjében elhelyezett munkaszolgálatosok jelenléte tavasszal még nem okozott problémát, ám a nyaraló és kiránduló idény kezdetétől tapintható feszültség alakult ki a helyi lakosok és a „beszállásoltak” között. A vendéglősök a bevétel, a község vezetői a beszedendő helyi adó miatt aggódtak, a helybéliek pedig a munkaszolgálatosok jobb - inkább biztosabb és egyenletesebb - ellátása miatt zúgolódtak. A kipattanó szikrát, azaz a feszült viszony tettelegességbe fordulását azonban a zsidókkal szemben megnyilvánuló általános ellenszenven alapuló erkölcsi-érzelmi okok váltották ki.

Azt gondolnánk, hogy a helyzetüknél fogva kiszolgáltatott zsidó munkaszolgálatosok húzták a rövidebbet. Nem. Az elcsattant pofonokat megtorlandó, a munkaszolgálatosok lecsatolt derékszíjjal, a századhoz beosztott tisztetek pedig puskatussal indultak a civilek ellen, akik felmérve a számukra kedvezőtlenül alakuló erőviszonyokat, meghátráltak (6. a dokumentum).

A község elöljárói a plébánossal, a tanítókkal egyetértésben, az erkölcs nevében a zsidó munkásosztag sürgős elhelyezését kérték a faluból, eredménytelenül. A honvédelmi érdekek felülírta a helyi érdeket. (6. b. dokumentum).

A bevezetőben felhasznált irodalom: Fegyvertelen álltak az aknamezőkön... Dokumentumok a munkaszolgálat történetéhez Magyarországon. Szerk. KARSAI ELEK. Bp., 1962. (Bevezető, XXII–XXIII., XXVII., XXIX–XXX., XXXVIII. oldalak. – Cz. V.)

Források

1.

Pesthidegkút, 1940. július 15.

Pesthidegkút község elöljáróságától

Tárgy: Munkaszolgálatosok igénylése

Méltóságos Alispán Úr !

Hivatkozással a járási szolgabíró Úr felhívására tisztelettel jelentem, hogy községünkben 50 munkaszolgálatos ellátását tudjuk biztosítani.

A munkaszolgálatosokat az épülő új községházához vezető út földmunkájának elvégzésével fogjuk foglalkoztatni.

Pesthidegkút, 1940. július 15-én

Szentannai

vezetőjegyző

Jelzet: Budapest Főváros Levéltára [továbbiakban: BFL] V. 708. c. Pesthidegkút nagyközség iratai.[továbbiakban: Pesthidegkút nagyk. i.] Általános közigazgatási iratok [továbbiakban: Ált. közig. i.] 6810/1940.

2.

Budapest, 1940. július 15.

Szám: 44482/1940

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánja

Tárgy: A sürgős természetű községi közmunkáknál követendő eljárás

Budaörs, Pesthidegkút és Solymár községek elöljáróságának

Értesítem az elöljáróságokat, hogy a községi vezetőjegyző urak szóbeli előterjesztésére megengedem, sőt elrendelem, hogy a kivételes helyzetre való tekintettel a soros községi közmunkákat (útépítéseket) házi kezelésben végezethessék el, és hogy ilyen esetekben a munkaszolgálatra kirendelteteket (zsidó munkaszolgálatosokat) vegyék igénybe.

Budapest, 1940. július hó 15.

A kiadmány hitelül:

Alispán helyett:

[olvashatatlan]

dr. Blaskovich s. k.

Hivatalvezető

vm. főjegyző

Jelzet: BFL V. 708. c. Pesthidegkút nagyk. i. Ált. közig. i. 6827/1940. - Az irat külzetén: tudomásul vétel után irattárba azzal, hogy a munkaszolgálatosok megérkezését [ő]sz[olga]bíró úrnak távbeszélőn jelentettük. Ph. 940. július 22. Szentannai Béla v[ezető]j[egyző].

3.

a.

Izbég, 1940. július 21.

M. Kir. 208. sz. k[ü]l[ön]l[e]g[és]. Munkás zászlóalj

Parancsnokság

256/1940

SZOLGÁLATI JEGY

Izbég, 1940. július 21-én

A m. kir. 8. honvéd kiegészítő kirendeltség, Szentendre 950. sz. M. 1940 parancsa alapján kirendeltem a tekintetes előljáróság részére 2 tiszt parancsnoksága alatt 50 főből és 1 írnokból álló munkás osztagot. A kirendelt alakulat elhelyezéséről és élelmezéséről, idézett rendelkezés értelmében a munkaadók tartoznak gondoskodni. Zsoldilletékkal továbbra is a zászlóaljparancsnokság látja el a különítményt.

Községi Előljáróság, Pesthidegkút

[Orbán Antal hadnagy]

parancsnok

Jelzet: BFL V. 708. c. Pesthidegkút nagyk. i. Ált. közig. i. 7051/1940. - Az irat külzetén: érkezett: tudomásul vétel után irattár. Ph. 940. július 25. Szentannai Béla vezető[fej]gyző.

b.

Pesthidegkút, 1940. július 25.

A m. kir. 208. sz. kgls. Munkászászlóalj pesthidegkúti munkásosztaga.

257/940.

SZOLGÁLATI JEGY

Pesthidegkút, 1940. július 25-én

Az idevezényelt munkásosztag részére járó élelmiszer fejadagok mennyiségére vonatkozólag a parancsnokságom által megküldött kimutatás adatai ~~idemelletlen~~ szíves tudomásvétel végett az alábbiakban tisztelettel közlöm.

Orbán [Antal] h[a]d[na]gy

parancsnok

20 d[k]g.	nyers hús ebédre
10 „ „	„ „ vacsorára vagy
10 „	szalonna vagy
10 „	kolbász vagy
10 „-nak	megfelelő egyéb húsnemű
2 „	zsír
50 „	burgonya vagy
50 „-nak	megfelelő egyéb főzelék
1 „	cukor vagy
2 db	sacharin
1 dg.	nyers kávé
50 „	kenyér
Fűszer a főzéshez megfelelő mennyiségű, de legalább	
10 dg.	paprika vagy egyéb fűszerárú
1 „	só

A fenti élelmiszeradagoknak minden körülmények között elsőrendű minőségűeknek kell lennie.

Jelzet: BFL V. 708. c. Pesthidegkút nagyk. i. Ált. közig. i. 7051/1940.

C.

Dátum nélkül

A m. kir. 208. sz. kgl.s. Munkászászlóalj különítménye.

Parancsnok: Orbán Antal hadnagy

„ helyettes: dr. Sik Miklós zászlós

1. raj Hajdu László karp. őrmester rajparancsnok
Fuchs Béla „ szakaszv. „ helyettes
Singer Artur tizedes
Márkus László karp. őrzető
Grosz Bernát őrzető
Windholz György karp. gyal.
Menzel Jenő gyal.
Schütz György karp. gyal.
Freund Emil gyal.
Fischer Imre gyal.

2. raj Blantz Pál karp. őrmester rajparancsnok
Dr. Fuchs Sándor „ tizedes „ helyettes
Silbermann Oszkár őrzető
Kurz Hugó gyal.
Szilágyi Sándor „
Láng Károly „
Singer Albert „
Weisz Sándor „
Mózes Jakab „
Fellner László „

3. raj Földes Emil karp. őrmester rajparancsnok
Bergida Árpád karp. tizedes
Fuchs Károly szakaszvezető
Székely Árpád „
Földes László karp. őrzető
dr. Verő Pál „ gyal.
Kálmán Jenő gyal.
Hoffmann Ervin „
Fried Dezső „
Walter Salamon „

4. raj Singer Frigyes karp. őrmester rajparancsnok
Ferencz Imre „ tizedes „ helyettes
Reiner Hugó „ őrzető
Sinberger Lipót őrzető
Vadász György karp. gyal.

Balassa István „ „
Wellisz László gyal.
Schlamevits Árpád gyal.
Weber Lajos gyal.
Grünfeld Antal „ szakács

5. raj Loránt Béla karp. őrmester rajparancsnok
Kárpáti Zoltán szakaszvezető „ helyettes
Kurlaender Ferenc tizedes
Blau Sándor „
Grünfeld Ferenc „
Erdős Miklós őrvezető
Löwy Pál gyal.
Izsák Vilmos „
Bauer Ármin „
Elber Nándor „ szakács

Szolgálatvezető: Wolf Sándor karp. őrvezető (ideiglenesen idevezényelve)

Jelzet: BFL V. 708. c. Pesthidegkút nagyk. i. Ált. közig. i. 7051/1940.

4.

a.

Budapest, 1940. augusztus 9.

A budakörnyéki járás főszolgabírájától.
munkaszolgálatosok vissza-rendelése

Tárgy: Különleges (zsidó)

Szám: 8691/1940. kig.

Solymár, Pesthidegkút és Nagytétény községek előljáróságainak.

Az alispán úrnak a fent írt tárgyban kiadott rendeletét oly felhívással adom ki, hogy amidőn a községben foglalkoztatott különleges zsidó munkás osztag a munkáját befejezte, annak megtörténtét az alispán úrhoz haladéktalanul jelentse, és kérje a zsidó munkásalakulat visszairányítását.

A rendelet a következőképpen szól:

„Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánja. Szám: 4739/1940.kig. Tárgy: Különleges zsidó munkásszázadok visszarendelése. Valamennyi m. város polgármesterének és járás főszolgabírájának.

A Honvédelmi Miniszter Úr 203/1940. H. M. számú rendelete értelmében a különleges zsidó munkásszázadokat foglalkoztató munkaadóknak a munka befejezését és a munkásszázadok visszairányítását haladéktalanul kérni kell.

Ehhez képest felhívom Polgármester, Főszolgabíró Urat, hogy hatósága területén a zsidó munkásszázadokat foglalkoztató munkaadókat értesítse, hogy hozzám azonnal jelentsék be a munka befejezését és azt, hogy a zsidómunkás [sic!] alakulatok visszairányítását kérik.

A munkaadók hozzám benyújtott bejelentését az illetékes kerületi honvédparancsnoksággal azonnal közölni fogom.

A munkaadóknak azt is be kell jelenteni, hogy az igénybe vett zsidómunkás alakulat, melyik honvédkerületi parancsnoksághoz tartozik.

Budapest, 1940. évi augusztus hó 5. alispán helyett: dr. Blaskovich s. k. vm. főjegyző"

Budapest, 1940. évi augusztus hó 9.

A kiadmány hitelélül:

[Pál Ödön]

dr. Horváth s. k.

irodavezető

főszolgabíró

Jelzet: BFL V. 708. c. Pesthidegkút nagyk. i. Ált. közig. i. 7684/1940. - Az irat külzetén: Tisztelt Alispán Úr! F. sz. rendeletére t. jelentem, községünkben alkalmazott 50 főből álló különleges munkaszolgálatost felettes hatóságuk, a 208-as különleges munkás zif. parancsnoksága (Szentendre) a mai napon visszarendelte. P[est]h[idegkút], 940. okt. 1. Szentannai.

b.

Pesthidegkút, 190. szeptember 13.

Tekintetes

M. kir. 208. számú Különleges Munkásszázad Parancsnoksága

Szentendre, Izbég

Felhívására tisztelettel értesítem, hogy miután a községünkbe kihelyezett szakasz a megkezdett munkálatokat befejezni nem tudta, annak további foglalkoztatására a községnek szüksége volna.

Míthogy azonban községünk háztartása nem rendelkezik a kihelyezett szakasz élelmezésével járó költségek fedezetével, illetve a rendelkezésre állott fedezetet már felhasználtuk, tisztelettel kérem, szíveskedjék a hozzánk kihelyezett szakaszt kincstári élelmezés mellett továbbra is községünkben foglalkoztatni.

Egyben közlöm, hogy a kincstári élelmezés mellett való átengedés iránt illetékes helyen a szükséges lépéseket folyamatba helyeztük, addig is, amíg érdemi döntést kapunk, az élelmezést vállaljuk.

Pesthidegkút, 1940. szeptember 13.

[aláírás nélkül]

vezetőjegyző

Jelzet: BFL V. 708. c. Pesthidegkút nagyk. i. Ált. közig. i. 7684/1940.

5.

a.

Szamoskrassó, 1940. október 31.

M. KIR. 208/22 SZ. TÁBORI ZSIDÓ MUNKÁSSZÁZAD

Ikt. Sz. 51/940

Pesthidegkút Község t. Előljárástának,

Pesthidegkút.

Hivatalos tisztelettel kérem a t. Községi Előljárástól, hogy századomnak az oda munkára kivezényelt 51 fő napi ellátmányáról részletes elszámolást, esetleg fennálló maradványt századom címére sürgősen beküldeni szíveskedjen.

A rend kedvéért közlöm a t. Előljárástól, hogy f. évi szeptember 24-én igazolt nyugta ellenében:

1940. IX. 15-20-ig terjedő időre.....P 299 88

-,- IX. 21-30-ig „ „P 499 68

Összesen: P 799 68

Azaz Hétszázkilencvenkilenc 68/00 pengőt vett át az Előljárástól étkezési ellátmány címén.

Szamoskrassó , 1940. október hó 31.

vitéz Banovich főh[adnagy]

századparancsnok

Jelzet: BFL V. 708. c. Pesthidegkút nagyk. i. Ált. közig. i. 10516/1940. sz.

b.

Érszakácsi, 1940. december 1.

M. KIR. 208/22 SZ. TÁBORI ZSIDÓ MUNKÁSSZÁZAD

Ikt. sz. 121/940.

PARANCSNOKSÁGA

Pesthidegkút Község t. Előljárástának,

Érszakácsi , 1940. december 1.

Pesthidegkút.

F. évi október hó 31-én kelt szolgálati levélben felkértem a t. Előljárástól, hogy századomnak Pesthidegkútra, munkára kivezényelt 51 fő napi ellátmányáról szóló részletes elszámolást sz[áza]dom címére sürgősen küldje be.

Míthogy ezen levélre mind a mai napig választ nem kaptam, nyomtatékosan felkérem a t. Előljárástól, hogy vonatkozó elszámolást annál is inkább haladéktalanul küldje be, mert ellenkező esetben kénytelen lennék a hivatalos eljárást megtenni.

vitéz Banovich Iván főhdy.

századparancsnok

Jelzet: BFL V. 708. c. Pesthidegkút nagyk. i. Ált. közig. i. 10516/1940. sz.

c.

Érszakácsi, 1940. december 9.

M. KIR. 208/22 SZ. TÁBORI ZSIDÓ MUNKÁSSZÁZAD

Ikt. sz. 940.

Pesthidegkút Község t. Elöljáróságának,

Érszakácsi, 1940. december 9.

Pesthidegkút.

Megállapítom, hogy századomnak Pesthidegkútra vezényelt 51 fő ellátmányára vonatkozó elszámolást vonatkozó f. évi október 31. és december 1-i sürgetésem ellenére a t. Elöljáróság mind a mai napig nem küldötte el. Minthogy ezen ügyet tovább halasztani nem tudom - de nem is kívánom - felhívom a t. Elöljáróságot, hogy az elszámolás 4 napon belül küldje be, mert ellenkező esetben a következő elszámolás nem teljesítése miatt felettes hatóságomnak jelentést teszek.

Egyben mellékelem századom fent említett különítményének annak idején parancsnoka volt Orbán Antal t. hadnagy úrhoz - ezen ügyből kifolyólag - intézett levelem másolatát, betekintés céljából.

1 melléklet.

vitéz Banovich Iván főh[ad]na]gy.

századparancsnok

Jelzet: BFL V. 708. c. Pesthidegkút nagyk. i. Ált. közig. i. 10516/1940. sz. - A külzeten: ad 10516/1940. Előszám: 7684. Megkeresésére tisztelettel közöljük, hogy a községünkben elhelyezett 51 főből munkás különítmény élelmezési költségeiből a fennmaradt 52 P-t az alábbiak szerint használtuk fel: 3,5 q tűzifa á. 5 P = 17.50 P, 4,2 q szalma á. 8 P = 33.50 P, 51 P P[est]h[idegkút] 940. dec. 11. Szentanna.

[Melléklet]

[Ceruzával:] Másolat

Kedves Orbán Barátom!

Múlt hó 20-án kelt b[ecses] soraid birtokában sajnálattal tapasztalom, hogy a pesthidegkúti elszámolással kapcsolatban mind a mai napig érdemleges elintézés nem történt. Vonatkozó ügyben legelőször f. évi október hó 23-án írtam Neked, azóta több mint másfél hónap múlt el, és nem vagyok képes sem Általad, sem közvetlenül a pesthidegkúti Elöljáróságtól az elszámolást megkapni. A pesthidegkúti Elöljáróságnál - egyébként - f. hó 1-én kelt szolgálati levelemben ismét urgiroztam az elszámolást, mely ugyancsak válasz nélkül maradt. Mint ahogyan jól tudod, állami tisztviselő lévén úgy anyagi mint egyéb vonatkozásban komoly kellemetlenségem származhat ez ügyből kifolyólag, és ezen körülmény még érthetlenebbé teszi b. soraidban foglalt azon megjegyzésedet, hogy a pesthidegkúti főjegyző telefonai sürgetésével Magad részéről az ügyet lezártak tekinted.

Minthogy századom immár leszerelés alatt áll, és minden valószínűség szerint a hét végén útba indul hazafelé, nyomtatékosan felkérlek, hogy az általam több ízben kért elszámolást bármilyen módon is - a f. évi október hó 23-i levelem mellékleteivel együtt - 4 napon belül hozzám juttatni szíveskedjél, mert ellenkező esetben - saját magam igazolására - is kénytelen lennék az ügyet felettes hatóságomnak jelenteni.

Érszakácsi, 1940. december 9.

szívélyesen üdvözöl

Nagyságos Orbán Antal okl. mérnök, t. hadnagy úrnak

Budapest, VIII. Rákóczi út 20.

Jelzet: BFL V. 708. c. Pesthidegkút nagyk. i. Ált. közig. i. 10516/1940. sz.

d.

Pesthidegkút, 1940. december 11.

Pesthidegkút község elöljáróságától

Sz. ad 10516/1940.

Tekintetes

M. kir. 208/22 Tábori Vegyes Munkásszázad Parancsnoksága!

Érszakácsi

Megkeresésére tisztelettel közöljük, hogy a községünkben elhelyezett 51 főből munkás különítmény élelmezési költségeiből a fennmaradt 52 P-t az alábbiak szerint használtuk fel:

3,5 q tűzifa á. 5 P - 17.50 P

4,2 q szalma á. 8 P - 33.50 P

50.-- P

Pesthidegkút, 1940. december 11-én

Szentannai Béla
vezetőjegyző

Jelzet: BFL V. 708. c. Pesthidegkút nagyk. i. Ált. közig. i. 10516/1940. sz.

e.

Pesthidegkút, 1940. december 14.

Pesthidegkút község előljáráóságától

Sz. ad 10516/1940.

Tekintetes

M. kir. 208/22 Tábori vegyes Munkásszázad Parancsnoksága!

Érszakácsi.

Tisztelettel értesítem a tek. Parancsnokságot, hogy a kért elszámolást az elmúlt héten ajánlott levélben megküldöttem, azonban a posta ismeretlen jelzéssel visszaküldötte.

Ennélfogva most ezúton kísérem meg újra a tek[intetes] Parancsnokság címének megállapítását, és kérem, hogy az új címet velem közölni szíveskedjék, mely esetben a szóban forgó elszámolást postafordultával meg fogom küldeni.

Pesthidegkút, 1940. december 14-én

Szentannai Béla
Vezetőjegyző

Jelzet: BFL V. 708. c. Pesthidegkút nagyk. i. Ált. közig. i. 10516/1940. sz.

f.

Pesthidegkút, 1940. december 19.

A Pesthidegkút községbe vezényelt m. kir. 208/22. számú tábori zsidó munkásszázad élelmezési költségeinek elszámolása.

[Szeptember] 16-án

20 kg.	burgonya	3.20 P.
2 „	hagyma	0.40 P
1 „	paradicsom	0.16 P

[Szeptember] 17-én

10 kg.	tészta	11 P
15 „	burgonya	2.40 P
5 „	bab	3.00 P
9 ½	káposzta	1.90 P
0.96	cukor	1.02 P.
0.50	kávé	0.90 P
0.10	Frank	0.16 P
2.00	só	0.80 P

1.00	paprika	4.40 P
3.00	hagyma	0.60 P
2.00	liszt	0.92 P
5 csomag	bors	60 P

[Szeptember] 18-án

0.50	kávé	0.90 P
0.25	Frank	0.16 P
0.96	cukor	1.02 P
20.00	káposzta	4.00 P
6.00	paradicsom	0.84 P
4.00	zöldség	0.96 P
1.00	tészta	1.10 P
5.00	paradicsom	0.70 P

[Szeptember] 19-én

20.00	burgonya	3.20 P
2.00	zöldség	0.48 P
0.96	cukor	1.02 P
0.50	kávé	0.90 P
0.10	Frank	0.16 P

[Szeptember] 20-án

5.00 kg.	bab	3.00 P
1.00 „	szóda	0.20 P
2.00 „	00gg liszt	0.92 P
0.5 „	bors	0.60 P
0.50 „	kávé	0.90 P
0.25 „	Frank	0.16 P
0.05 „	kömény	0.30 P

0.96 „	cukor	1.02 P
6.00 „	hagyma	1.20 P
15.00 „	burgonya	2.40 P
10.00 „	tészta	11.00 P
1 drb.	merőkanál	0.96 P
7.00 kg.	fokhagyma	0.30 P
2.00	gyümölcsíz	

[Szeptember] 21-én

20.- kg.	burgonya	3.20 P
2. „	paradicsom	0.28 P
4. „	zöldpaprika	1.92 P
1. „	só	0.40 P
3. „	hagyma	0.60 P
.96 „	cukor	1.02 P
.50 „	kávé	0.90 P
.10 „	Frank	0.16 P

[Szeptember] 22-én

20.- kg.	burgonya	3.20 P
3.--	hagyma	0.60 P
5.--	tarhonya	5.50 P
2.--	liszt	0.92 P
.96	cukor	1.02 P
.50	kávé	0.90 P
.10	Frank	0.16 P

[Szeptember] 23-án

2. kg.	bab	4.20 P
2. „	hagyma	0.40 P
3.50 „	zöldség	0.84 P
.50 „	paradicsom	0.10 P
.50 „	kávé	0.90 P
.10 „	Frank	0.16 P
.96 „	cukor	1.02 P
.05 „	szódabikarbóna	0.10 P
1 drb.	szappan	0.18 P

[Szeptember] 24-én

7. kg.	tészta	7.70 P
1. „	só	.40 P
2. „	mák	4.64 P
1.91 „	porcukor	2.16 P
.50 „	kávé	0.90 P
.10 „	Frank	0.16 P
7. „	hagyma	1.40 P
6. „	zöldség	1.44 P
1. „	pirospaprika	4.40 P

[Szeptember] 25-én

25 kg.	burgonya	4.00 P
2 „	hagyma	0.40 P
1 „	só	0.40 P
0.96	cukor	1.02 P
0.50	kávé	0.90 P
1 doboz	gyúfa	0.06 P
0.05 kg	szódabikarbóna	0.00 P

0.02,	bors	0.20 P
2 dl	ecet	0.14 P
2 kg	buris	1.28 P
0.05	törött bors	0.60 P
4.00 kg	zöldpaprika	1.60 P
0.10 kg	Frank	0.16 P

[Szeptember] 26-án

2.00 kg.	liszt	0.92 P
1.00 kg	só	0.40 P
0.10 kg	kömény	0.60 P
5.00 kg	hagyma	1.00 P
10.00 kg	paprika	5.00 P
20.00 kg	paradicsom	3.00 P
5 drb.	tojás	0.75 P
1 „	fűzet	0.04 P
0.96	cukor	1.02 P
0.50	kávés	0.90 P
0.10	Frank	0.16 P

[Szeptember] 27-én

0.50 kg	kávés	0.90 P
0.10 „	Frank	0.16 P
0.96 „	cukor	1.02 P
6.00	tészta	6.60 P
20.00	burgonya	3.20 P
5.50.	karfiol	1.65 P
1.50 l	tejfél	2.10 P
3.00 kg	tészta	3.30 P

	wimm	0.40 P
	zeller	0.20 P
2.00 kg	zöldség	1.44 P

[Szeptember] 28-án

.05 l	ecet	0.15 P
4.50 kg.	káposzta	1.30 P
.50	kávé	0.90 P
.10	Frank	0.16 P
.96	cukor	1.02 P
--	zöldség	0.80 P
.05	szódabikarbóna	0.10 P

[Szeptember] 29-én

.50 kg	kávé	0.90 P
.10 „	Frank	0.16 P
.96 „	cukor	1.02 P
1. „	só	0.40 P
10.00 „	burgonya	1.30 P
2. „	hagyma	0.40 P
5.- „	tarhonya	5.50 P
3.- „	feles borsó	3.30 P
3.- „	sajt	0.40 P
2.- „	0gg liszt	0.92 P

[Szeptember] 30-án

3. kg	hagyma	0.60 P
3. „	zöldség	0.72 P
2 drb.	zeller	0.20 P
2. kg	liszt	0.92 P

1. „	só	0.40 P
1. „	tészta	1.10 P
.50 „	kávé	0.90 P
.10 „	Frank	0.16 P
.96 „	cukor	1.02 P

[Október] 1-én

.50 kg.	kávé	0.90 P			
.10	Frank	0.16 P			
1.92	cukor	2.04 P	90.28 kg	Hús	195.11 P
5.00 kg	fehér bab	3.00 P	26.50 kg	Zsír	60.39 P
10.00 kg	metélt tészta	11.00 P	53.20 kg	Felvágott	116.00 P
2.00 kg	mák	4.60 P	373.00 kg	Kenyér	134.28 P
3.00 kg	tarhonya	3.30 P			
1.00 kg	Só	0.40 P	5.5 q tűzifa	Á 5 P	27.50 P
2.00 kg	Ogg liszt	0.92 P	4.2 q szalma	Á 8 P	33.50 P
0.02	fahéj	0.64 P			
3 drb.	tojás	0.45 P	Összesen		799.68 P
1/8	morzsa	0.12 P			
	karfiol	0.20 P			
	káposzta	0.26 P			
0.50 l	ecet	0.35 P			
10 dkg	szódabikarbóna	0.20 P			
	gyömbér	0.12 P			
Összesen		232.87 P			

Igazoljuk, hogy a fent feltüntetett élelmiszer a munkásszárad részére kiadatott, azok ára a községben levő forgalmi áraknak mindenben megfelel.

Pesthidegkút, 1940. december 19.

[aláírás nélkül]

bíró

6.

a.

Pesthidegkút, 1941. július 3.

Pesthidegkút község előljáróságától

Szám: 6044/1941.

Tárgy: Pesthidegkút községbe kihelyezett zsidó munkaszolgálatos zlj. elhelyezése.

Méltóságos Alispán Úr!

Tisztelettel jelentem, hogy a m. kir. I. közérdekű (zsidó) munkászászlóalj f. évi március hó 1-én községünkbe szállásoltatott el azzal a feladattal, hogy a Főváros területén lévő hármashatárhegyi motor nélküli vitorlázó telepen szükségessé vált földmunkát elvégezzék.

Szállásuk gyanánt más alkalmas hely[i]ség hiányában a község 6 vendéglőjének termei, továbbá az óvoda egy terme jelöltetett ki. A község lakossága, bár első napoktól kezdve ellenszenvvel vette a katonai hatóságok intézkedését, mégis értelve a dolgoztatásukhoz fűződő fontos érdekeket, megadással vette a beszállásolást.

Minthogy azonban azóta négy hónap telt el - továbbá minthogy a zlj. tagjainak agresszív fellépése - amely különösen az elmúlt napok eseményeinek hatása alatt szinte elviselhetetlenné vált - a község közönsége, élén a plébánossal, az állami elemi és polgári iskolák igazgatóival és tantestületével nap-nap után ostromolják az előljáróságot azért, hogy mindent kövessen el a zsidó zlj. mielőbbi elhelyezése érdekében.

Különösképpen elől jár ebben a 6 vendéglős, akiknek hely[i]ségeit a zlj. igénybe vette. Községünket ugyanis - minthogy fekvésénél fogva nyaralásra alkalmas - a nyári hónapokban nagyobb számú nyaraló közönség keresi fel, akiknek egy része a vendéglőkben étkezik, nagyobb részben pedig vasárnaponként a kerthelyiséget keresi fel. Ez természetszerűleg, minthogy a zsidó munkaszolgálatosok az udvart is igénybe veszik, most elmarad, ami nemcsak a vendéglősöket érinti anyagilag rendkívül súlyosan, hanem a fogyasztási adó tetemes csökkenése révén a község háztartását s ezen keresztül az egész község közönségét is.

De fentiekben vázolt főleg anyagi vonatkozású hátrányoknál is nagyobb jelentőségű az a nyugtalanság, ami abból adódik, hogy addig, amíg a község lakosságát főleg kenyérral alig-alig tudjuk ellátni - mert az igényeket csak egy negyed részben tudjuk kielégíteni - addig azt látják, hogy megítélésük szerint csak igen kis mértékben foglalkoztatott zsidók jó élelmezésük mellett a napi kenyéradagjukat is hiánytalanul megkapják.

Fokozza ezt a nyugtalanságot az, hogy a zsidó munkaszolgálatosok között egyre többen férkőznek a szegényebb sorsú polgárság leányaihoz, akik körében különösen az esti órákban egyre gyakrabban tűnnek fel.

Mindezek a körülmények annyira feszültté tették a viszonyt a lakosság és a zsidó munkaszolgálatosok között, hogy a tegnapi nap folyamán a szóváltás tettelegesséig fajult, s miután egy néhány zsidót megpofoztak, a zsidó zászlóaljhoz beosztott tisztetek puskatussal, a munkaszolgálatosok pedig - szám szerint mintegy 150 - derékszíjakkal támadtak rá a polgári lakosságra, amely azután a fegyverek és a munkaszolgálatosok nagy számbeli fölényét látva, szétoszlott.

A község nyugalmanak és közbékéjének megóvása érdekében a fenti indokoknál fogva, mély tisztelettel kérem Méltóságodat, hogy a községünkbe beszállásolt zlj. elhelyezését a hadtestparancsnokságnál kieszközölni kegyeskedjék.

Véleményem szerint ennek különösen most, a nyári hónapokban nagyobb akadály nem lehet, mert a zlj. elhelyezhető volna a munkahelyük közvetlen közelében lévő hangárokból, esetleg az ott elhelyezendő sátrakban is. Ezzel szerény nézetem szerint a zlj. munkaereje is jobban volna kihasználható, mert a községből a Székesfőváros területén lévő munkahelyekre és visszamenetellel eltöltött mintegy 3 óra a munka érdekében gazdaságosan volna kihasználható.

Pesthidegkút, 1941. július 3-án

Szentannai Béla

vezetőjegyző

b.

Budapest, 1941. július 9.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegye Budakörnyéki Járásának Főszolgabírájától.

Szám: 7966/1941. kig.

Tárgy: Pesthidegkút községbe kihelyezett m. kir. I. közérdekű zsidó-munkás zászlóaljnak a

községből való eltávolítása.

Méltóságos Alispán Úr!

Tisztelettel jelentem, hogy ez ügyben távbeszélőn vitéz dr. Sághy aljegyző úrral a zsidó-munkászászlóalj eltávolításának ügyét már megbeszéltem és az aljegyző úr a Honvédelmi Minisztériumban még július hó 5-én eljár, ahonnan azonnal bizottság szállott ki a helyzet megállapítására. Tudomásom szerint a honvédelmi minisztériumban intézkedés nem történt a zászlóaljnak a községből való eltávolítása iránt.

Pesthidegkút község előljáróságának előterjesztésében foglaltakat minden tekintetben megerősítem, és tisztelettel kérem Alispán Urat, hogy a zsidó munkászászlóaljnak Pesthidegkút községből való eltávolítása iránt a szükséges lépéseket megtenni szíveskedjék.

Tisztelettel megjegyzem, hogy f. évi július hó 5-én Pesthidegkút község vezetőjegyzője vitéz dr. Sághy aljegyző úrnak részletes helyzetjelentést küldött fel, amelynek alapján intézkedett az aljegyző úr.

Budapest, 1941. évi július hó 9-én.

[dr. Horváth]

főszolgabíró

Jelzet: MNL Pest Megyei Levéltára IV. 408. b. Alispáni i. 41380/1941. sz. - Kézírással az iraton: P. domo. H. M. szerint a szd. honvédelmi fontos munkát végez Pesthidegkúton, és ezért onnét elhelyezni nem lehet.

Címkék:

[munkaszolgálat](#) ^[2]

[muszos](#) ^[3]

[zsidoság](#) ^[4]

[Pesthidegkút](#) ^[5]

[Honvédelmi Minisztérium](#) ^[6]

[Csoportfőnökség](#) ^[7]

Kiadás: 14. évfolyam (2014) 2. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/kulonleges_zsido_munkaszolgalat__pesthidegkuton.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/kulonleges_zsido_munkaszolgalat__pesthidegkuton.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/munkaszolgalat>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/muszos>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/zsidosag>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/pesthidegkut>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/honvedelmi-miniszterium>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/csoportfonokseg>